

Szovjet katonák Magyarországon 1956-ban

Az elmúlt száz esztendőben Magyarországra háromszor vonult be orosz hadsereg. 1849-ben az erivani herceg, Paskievics kozákjai verték le a magyar szabadságharcot, 1915-ben a Kárpátok gerincén túljutva, Mezőlaborcig nyomult előre Miklós cár serege és 1944-45-ben Sztálin Vörös Hadseregének két hadseregcsoportja szorította ki az országból a német Wehrmachtot és vele együtt gyér számban küzdő magyar csapatokat.

Magyarország 1945. április 4-e óta a szovjet hadsereg megszállása alatt áll és ezen mit sem változtatott az a tény, hogy az 1947-ben Párisban aláírt békeszerződés szerint Moszkvának az országot kilencven napon belül ki kellett volna ürítenie. Ausztria ekkor még négy megszállási övezetre volt osztva és a nemzetközi szerződések értelmében a szovjet hadseregnek jogában állott az általa megszállt osztrák területekre utánpótlását és hadtápvonalát Magyarországon keresztül biztosítani. Ezen az alapon a Szovjetunió továbbra is csapatokat tartott Magyarországon, amelyeknek száma és összetétele „szovjet belügy” volt.

1945 és 1955 között az oroszok kényelmesen berendezkedtek Magyarországon. 1948 után legtöbb garnizonjuk eltűnt a nagyvárosok (főleg Budapest) belsejéből. Kiköltözködtek a kül- és elővárosokba. Ugyanakkor azonban egy-két várost (mint Szolnokot vagy Székesfehérvárt) szinte teljes egészében birtokukba vettek. Elhelyezkedésüket az első időkben még a meglévő magyar laktanyák kisajátításával oldották meg. Később ők is építettek: egész laktanya-városok keletkeztek, amelyek korszerű berendezéseikkel a magyarországi szovjet hadsereg kiképző központjai voltak. Ez a hadsereg a negyvenes évek végén 6-8 teljes harci létszámú hadosztályból állt, magját páncélos és egyéb nehéz fegyverrel felszerelt egységek alkották. A kórai háború kitörése után, a szovjet-jugoszláv hidegháború alatt volt idő, amikor 10 szovjet hadosztály is tartózkodott az országban.

Mindezek ellenére Budapest utcáin csak ritkán lehetett orosz katonával találkozni. A szovjet hadsereg magyarországi parancsnoksága a katonákat a főváros, és általában a nagyobb városok lakosságától elkülönítette. Ez a rendelkezés a tisztikarra is vonatkozott. A tiszték magánélete felett a szovjet illetékes szervek különleges gonddal őrködtek. Családtagjaikkal külön lakótelepen laktak, számukra fenntartott bol-

A szovjet hadsereg a Kádár-kormány konszolidációjában is közreműködött. Az ún. „kettős hatalom” idején gyakran lehetett látni szovjet harckocsik által őrzött utcasarkokon kisebb-nagyobb csoportosulásokat. Oroszul tudó magyarok beszéltek a tankok legénységével. Felvilágosították a katonákat, hogy most nem „Berlinben” vannak és a Duna nem a Szezei-csatorna. Ezeket az agitációkat azonban nem lehetett a tíz nap előtti beszélgetésekhez hasonlítani. A magyarok elkeseredettek és ingerültek voltak. Az oroszban, *kivétel nélkül*, ellenséget láttak. Megszállókat, akiket azért küldtek hozzájuk, hogy leverjék, erőszakkal eltiporják forradalmukat. A hangulatot — **Eörsi István** „Szóba se állj vele” című, röplapokon terjesztett híres versén kívül — talán legjobban egy vidéki újságíró, Géczi Gyula cikke érzékeltette az „Északmagyarország” című miskolci lap november 10-i számában:

„Nehéz, nagyon nehéz újra írni. A forradalom, amelyet mindannyian magunkénak hittünk, történelmi tragédiába fúlt. Az eszmék, mit szentként tiszteltünk, újra a némaság porába hullottak . . . Felmerül a kérdés, vajon mitévők legyünk mi, magyarok. Most, amikor Guszev kapitányok nyomdokain, Paskievics katonáit látjuk jönni . . .

Mit tegyünk?”

[...]